

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ІНСТИТУТ» В АГРАРНІЙ СФЕРІ

© 2015 ГЕРАСИМЕНКО Ю. С.

УДК 631.15:330.837

Герасименко Ю. С. Сутність поняття «інститут» в аграрній сфері

Мета статті полягає в аналізі комплексного бачення поняття «інститут». Це, у свою чергу, передбачає розкриття змісту терміна «інститут» у контексті комплексного розуміння сутності поняття в аграрній сфері. Автором висвітлено різні тлумачення терміна «інститут» і загальновізані підходи до трактування ефективності інститутів. Розкрито зміст терміна «інститут» в аграрній сфері. Визначено, що інституціональний аналіз економіки обумовлює дослідження в загально-соціальному, суспільному контексті, коли інститути є інтегрованими і взаємозалежними та домінують впливають на суспільство. Таким чином, інституціональна парадигма в економічній науці формує дослідницьку програму, за якої економіка визначається типом суспільства та наявністю історично стійких інституціональних механізмів, що забезпечують функціонування економіки та суспільства в цілому. Звідси наукові завдання економічного аналізу першочергово полягають у тому, щоб емпірично виявити, описати відповідні інституціональні чинники та визначити перспективи їхнього розвитку.

Ключові слова: інститут, інституціоналізм, організації інститутів, організаційні форми інститутів, аналіз інститутів, інституційна структура, аграрна сфера.

Бібл.: 15.

Герасименко Юлія Сергіївна – кандидат економічних наук, викладач кафедри землевпорядного проектування, Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва (Харківська обл., Харківський район, п/в «Комуніст-1», 62483, Україна)

E-mail: 09jyliagerasimenko24@rambler.ru

УДК 631.15:330.837

Герасименко Ю. С. Сущность понятия «институт» в аграрной сфере

Цель статьи заключается в анализе комплексного видения понятия «институт». Это, в свою очередь, предполагает раскрытие содержания термина «институт» в контексте комплексного понимания сущности понятия в аграрной сфере. Автором освещены различные толкования термина «институт» и общепризнанные подходы к трактовке эффективности институтов. Раскрыто содержание термина «институт» в аграрной сфере. Установлено, что институциональный анализ экономики обуславливает исследования в общественном, общественном контексте, когда институты являются интегрированными и взаимозависимыми и доминантно влияют на общество. Таким образом, институциональная парадигма в экономической науке формирует исследовательскую программу, при которой экономика определяется типом общества и наличием исторически устойчивых институциональных механизмов, обеспечивающих функционирование экономики и общества в целом. Отсюда научные задачи экономического анализа прежде всего состоят в том, чтобы эмпирически выявить, описать соответствующие институциональные факторы и определить перспективы их развития.

Ключевые слова: институт, институционализм, организации институтов, организационные формы институтов, анализ институтов, институциональная структура, аграрная сфера.

Библ.: 15.

Герасименко Юлия Сергеевна – кандидат экономических наук, преподаватель кафедры землеустроительного проектирования, Харьковский национальный аграрный университет им. В. В. Докучаева (Харьковская обл., Харьковский район, п/о «Коммунист-1», 62483, Украина)

E-mail: 09jyliagerasimenko24@rambler.ru

UDC 631.15:330.837

Gerasymenko Yu. S. Essence of the Concept of «Institution» in the Agricultural Sphere

The article is aimed to analyze the integrated vision of the concept of «institution». This, in turn, requires disclosure of the content of the «institution» term in the context of an integrated understanding of this notion's essence with regard to the agricultural sphere. The author has presented different explanations of the term «institution» as well as generally accepted approaches to the interpretation of efficiency of institutions. Contents of the term «institution» in the agricultural sphere has been disclosed. It has been determined that institutional analysis of the economy provides for studies in the general social and societal context, when institutions are integrated, interdependent and cause a dominant influence on society. Thus, the institutional paradigm in the economic science forms a research program, in which economy has to be determined by the type of society and presence of the historically sustainable institutional mechanisms to ensure the functioning of economy and society as a whole. Hence the scientific goals of economic analysis, in the first place, must empirically identify, then describe the relevant institutional factors and further determine the prospects for their development.

Key words: institution, institutionalism, organizations of institutions, organizational forms of institutions, analysis of institutions, institutional structure, agricultural sphere.

Bibl.: 15.

Gerasymenko Yuliya S. – Candidate of Sciences (Economics), Lecturer of the Department of Land Use Planning, Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaev (Kharkivska obl., Kharkivskiy rayon, p/v «Komunist-1», 62483, Ukraine)

E-mail: 09jyliagerasimenko24@rambler.ru

У сучасних умовах трансформації глобального економічного простору за умов зростання чисельності учасників міжнародних, регіональних і національних ринків, посилення невизначеності регулятивних норм міжнародного права, так само, як і нездатності за їх допомогою ефективно управляти діяльністю суб'єктів міжнародної економічної діяльності, відбувається послаблення державного регулятивного потенціалу, внаслідок чого нормативно-інституційний вакуум ринкового простору наповнюється «правилами гри», що нав'язані транснаціональними корпораціями, міжна-

родними міжурядовими та неурядовими організаціями глобального типу.

Головною проблемою, яка є основою фундаментальної невизначеності у встановленні взаємозв'язку між ринковими, державними, політичними та іншими видами інститутів і глобальним економічним розвитком, – відсутність чіткої межі між функціями інститутів та їх організаційними формами.

Розробкою інституційної тематики займається низка вітчизняних і зарубіжних науковців. Серед зарубіжних вчених лідерами за кількістю аналітичних публікацій є

Д. Норт, Р. Томпсон, Дж. Арон, В. Каспер, О. Є. Вільямс, Д. Гросман, О. Харт, Д. Ромер, С. Ла Порта, А. Шлейфер, Е. Глейзер, Д. Асемоглу, С. Джонсон, Д. Робинсон та інші. Вплив інститутів на економічний розвиток вивчають і експерти міжнародних організацій, зокрема, Х. Дж. Ченг, К. Паек, Х. Демсец. Вклад російських та вітчизняних авторів у розробку інституційної теорії представлені такими авторами, як А. Н. Нестеренко, О. С. Сухарев, Є. В. Логінова, В. М. Колонтай, В. Д. Якубенко та ін.

Мета статті – аналіз комплексного бачення категорії поняття «інститут». Це, у свою чергу, передбачає розкриття змісту терміна «інститут» у контексті комплексного розуміння сутності поняття в аграрній сфері.

Розглянемо підходи до визначення поняття «інститут». Класичне визначення сутності поняття інституту запропонував американський теоретик традиційного інституціоналізму У. Гамільтон: «Інститут – це мовний символ для кращої характеристики групи суспільних звичаїв. Вони означають переважний та постійний спосіб мислення, що став звичкою для групи або звичаєм для народу... Інститути встановлюють межі та форми людської діяльності. Світ звичаїв і звичок, до якого ми пристосовуємо наше життя, є переплетенням та безперервною тканиною інститутів». Таке тлумачення також недосконале, проте, порівняно з іншими, воно більшою мірою дає змогу виокремити основні інституційні ознаки.

Численні автори справедливо звертають увагу на багатоплановість цього терміна. Як уже зазначалося, до інституту належать і держава, і сім'я, і звичаї, й організації. І це, безумовно, правильно для більшості випадків, якщо ставиться завдання вивести мікроявища та процеси на макрорівень. Інстинкт – звичка – звичай – закон – це лише деякі з ланцюжків приведення окремого до загального. На думку сучасного англійського вченого Дж. Ходжсона, щоб з'ясувати роль індивідуумів стосовно інститутів, слід зосередитися на мікрорівні. Визначення інституту як соціально сконструйованого інваріанта – або емерджентної властивості – є підґрунтям для вивчення макроекономічної динаміки та поведінки [1].

Інститут – «група суспільних звичаїв...». В інституціоналізмі терміни «інститут» та «інституція» часто відрізняються. При цьому під сутністю інституції розуміють певні звички та звичаї, ментальний порядок у суспільстві, тобто неписані правила, що формуються «знизу» від мікрорівня, а поняття інститут розглядають як процес закріплення звичаїв і звичок на макрорівні у формі права й організації [2].

Деякі автори вважають, що більшість існуючих робіт, у яких пропонуються підходи до визначення поняття інституту, можна умовно розподілити на дві групи. Хоча є ще підхід, що ототожнює інститути й організації, характерний для традиційного інституціоналізму [3]. До першої групи належать роботи дослідників, які визначають інститути як правила гри в суспільстві, забезпечені механізмами примусу до виконання цих правил. Засновником цього підходу вважають нобелівського лауреата Д. Норта [4].

Наведемо відомий вислів Д. Норта: «Ми, хто живе у сучасному західному світі, вважаємо, що життя та економічні процеси підкорюються писаним законам та правам власності. Однак навіть у найрозвинутіших економіках формальні правила складають невелику (хоча і дуже важливу) частину тої сукупності обмежень, які формують наявні перед нами ситуації вибору. Наша поведінка великою мірою визначається неписаними кодексами, нормами та умовностями» [5].

Другу групу представляють роботи економістів і економічних істориків, що розглядають інститути як рівноваги (тобто сукупності рівноважних стратегій учасників взаємодії), що полягають у повторюваних іграх. Основа цього підходу була закладена Е. Шоттером у його роботі «Економічна теорія соціальних інститутів» [6]. Інститути розглядалися ним як рівноваги, що вирішують проблеми кооперації й координації в цілком конкретних взаємодіях, які носять повторюваний характер.

Ретроспективний аналіз дозволяє пояснити вибір тієї або іншої інституціональної альтернативи з цілої низки можливих на перших етапах розвитку варіантів. У цьому контексті варті уваги роботи А. Грейфа [7]. Якщо представники першого підходу більше зосереджені на аналізі спеціально розроблених і впроваджених «ззовні» інститутів (оскільки саме в цьому випадку виникає принципова необхідність вироблення механізмів, які забезпечували б примус до виконання цих правил), то другий підхід спрямований скоріше на аналіз інститутів, що формуються «всередині» системи в результаті тривалих еволюційних процесів взаємодії окремих економічних суб'єктів.

Американський економіст Т. Веблен називав інститутами звички й стереотипи мислення, що поділяються більшістю членів суспільства, звичний образ думки, керуючись яким живуть люди [8]. Інститути, на його думку, спочатку виникають на базі людських інстинктів і найпростіших потреб. Сприяючи їх задоволенню, вони здобувають самопідтримуючий характер і за принципом зворотного зв'язку формують стереотипи мислення. Найбільш міцні й соціально доцільні інститути проявляються в традиціях, неформальних нормах, а потім і в написаному праві.

Інститути за своєю природою неоднорідні. *Неформальні інститути (інституціональні правила)* формування суспільних стандартів поведінки суб'єктів інноваційної діяльності стосуються моралі, рівня громадянської культури, економічного мислення, рівня людського капіталу, менталітету, соціальної відповідальності бізнесу. *Формальні інститути (інституціональні правила)* інноваційної діяльності виступають фактом юридичного закріплення неформальних правил, які склалися в суспільстві в процесі тривалого історичного відбору: права власності та правові інститути; політичні інститути (політичні свободи), фінансові інститути, організація кредитної та банківської системи, інститути тіншової економіки.

Щодо безпосереднього генезису інституціональної теорії, то періодизація історії економічної думки виокремлює період, коли поряд з класичною парадигмою економічної теорії розвивалися ідеї інституціонального

підходу до аналізу економічних явищ. Ця ідея знайшла своє відображення наприкінці XIX – початку XX ст., коли інституціональна школа активно використовувала історичні методи дослідження та концепцію активного державного втручання в економічну сферу. У межах інституціональної парадигми американських економістів Т. Веблена, Дж. Комонса, У. Мітчелла соціально-економічні явища висвітлювали з погляду суспільної психології, соціології, етики, звичаїв тощо [9, с. 90]. Рушійними силами економіки, поряд з факторами виробництва, визначали моральні та етичні чинники, а також юридичну інфраструктуру. Підкреслимо, що започаткування інституціональної парадигми пов'язують із зростанням протиріч у суспільстві у зв'язку із зростанням концентрації та централізації капіталу та небезпекою переходу капіталізму до монополістичного етапу. У 30-х роках XX ст. інституціоналізм було відтіснено кейнсіанством, знову відбулася зміна економічної парадигми як концептуальної системи економічної ідеології. Цю подію спричинила криза 1929 – 1933 рр., коли економічна наука до цих пір навіть не припускала можливості подібних потрясінь, і що призвело до першої кризи економічної теорії. Велика депресія була потрясінням світового масштабу, що вразило майже всі індустріальні розвинуті країни. По суті, це була криза капіталістичної фінансово-економічної форми господарювання і відповідних виробничих відносин. Однією з ключових причин цієї події була кредитна експансія, яка призвела до встановлення монополією високих цін і при цьому забезпечила потрібний збут продукції. З погляду економічної науки – це була криза неокласичної теорії в цілому та особливо її монетарного спрямування.

Під впливом кризи було сформовано політику «нового курсу» Ф. Рузвельта, яка насамперед включала: санацію банківської системи, створення системи страхування банківських депозитів фінансування (дотацію) визначених обсягів виробництва і цін, забезпечення законодавчо обумовлених мінімальної заробітної плати та робочого дня, започаткування системи страхування старості та безробіття тощо. Зазначену практику державного регулювання економіки узагальнив та теоретично обґрунтував Дж. М. Кейнс [10]. Саме ця праця започаткувала появу нової парадигми в економічній теорії, яка отримала назву кейнсіанства.

Разом з тим, ринкові перетворення в Україні певним чином ілюструють теоретичні надбання неокласицизму. Дійсно, система граничних вартісних величин, за теорією економістів неокласичної школи, створює структурно-функціональний каркас економіки. Неокласична теорія стверджує, що функціонування конкурентного ринкового механізму забезпечує урівноважені ціни і максимальну збалансованість народного господарства. Але в цій теорії не враховано роль інституційних чинників, тобто, за твердженням науковців [11, с. 10], за межами інституційного середовища зникає вектор розвитку системи. Неповноцінність даної теорії підтвердилась економічною кризою в кінці 20-х років минулого століття, у зв'язку з цим з'явилися нові течії в даній теорії, які отримали назву «неокласичний син-

тез». Саме в моделі неокласичного синтезу, особливо в ортодоксальному кейнсіанстві, різко зростає увага до інституційних факторів, які стримують дію цінового механізму в умовах ринкових відносин.

Зазначимо, що кейнсіанський підхід до управління макроекономічними процесами, який було сформовано за часів Великої депресії, акцентував увагу саме на такому методологічному підході, де, насамперед, використовували відповідні моделі ухвалення рішень щодо розробки належних методів економічної політики.

На практиці це означало, що особи, які здійснювали цю політику, повинні були змодельовати соціально-економічну систему в цілому. У свою чергу, згідно з парадигмою сучасного неоінституціонального підходу, економіка розглядається як еволюційно відкрита система, що піддається впливам зовнішнього середовища та реагує на нього. Звідси інституціоналісти піддають критиці один з головних постулатів неокласичної теорії – рівновагу в економіці, вважаючи, що прагнення ринкових сил до рівноваги деформується більш потужними впливами. Також додамо, що, з огляду на кейнсіанську теорію, соціальна система є внутрішньо нерівноваженою з тієї причини, що в реальному житті постійно відбувається процес послідовних змін, які не мають кінцевого завершення. З іншого боку, на думку Т. Саржента, відмова від концепції рівноваги в умовах раціонального вибору веде нас до неопанованих економічною наукою нетрів, де можна заплутатися в безлічі варіантів опису між об'єктивними і суб'єктивними розподілами [12, с. 24]. При цьому неправильна оцінка результату подій за умов нерівноважної траєкторії негативно впливає на політику уряду та траєкторію збалансованого зростання. До зазначеного додамо, що, на думку Дж. Стігліца, ринкова економіка, в якій розвідки та інновації відіграють вирішальну роль, недостатньо добре описуються стандартною ринковою моделлю [13, с. 378]. Ця проблема посилюється наявністю на ринках асиметричної інформації та іншими інформаційними недосконаlostями. Одна з фундаментальних причин такого становища полягає в тому, що неокласична теорія є вченням про обмін. Це означає, що для загального цілісного погляду на економічні процеси необхідно досліджувати категорію «відтворення», а не лише одну з економічних стадій – обмін, який, як зазначалося, є ключовою ланкою неокласичної економічної науки.

Французька політична наука відрізняється специфічними рисами, що відрізняють її від політичної науки в інших країнах, зокрема інституціоналістський підхід до вивчення політичних процесів. Теорія політичних інститутів розроблялася Ж. Бурдо, М. Прело, М. Дюверже. На думку М. Дюверже, «вивчаються не тільки ті інститути, які регламентуються правом, але головним чином і ті інститути, які повністю або частково ним ігноруються, існують за межами права, наприклад політичні партії, громадська думка, пропаганда, преса, групи тиску тощо». Інституційний підхід дозволив політологам вийти за межі традиційної науки конституційного права. На основі теорії інститутів були проведені дослідження політичних режимів, форму яких визначають політичні партії (Ж. Бурдо). Ще один напрямок в цю-

му контексті: Р. Арон займався дослідженням реальної взаємодії та функціонування інститутів у поєднанні з іншими соціальними чинниками. Ці дослідження реалізуються у вивченні політичних систем (вплив США). Політична система – самостійна соціальна система, до аналізу якої залучаються політичні партії, конституція, порядок роботи парламенту, його структура, відносини палат з урядом, вибори. Інша точка зору – М. Дюверже. До аналізу політичної системи теж залучаються політичні інститути, які тісно пов'язані з економічною структурою, рівнем розвитку, ідеологією та системою цінностей, з культурними традиціями.

Підхід до тлумачення політичного інституту на першопочатковому етапі розвитку політичної науки у Франції. М. Прело розрізняє інститути-організми (це людський колектив, з'єднаний ідеологією або загальною потребою, який підкоряється авторитету та фіксованим правилам) та інститут-річ (це проста система норм права).

Нове тлумачення М. Дюверже: інститут – це відома модель людських відносин, з яких копіюються конкретні відносини, набуваючи таким чином характеру стабільних, стійких. Вони відрізняються від відносин, що виникають поза межами інституційних моделей. Два елементи в понятті інституту: 1) структурний елемент; 2) вірування, колективні уяви. Розрізняє два типи інститутів: 1) проста система відносин, що були скопійованими з структури моделі (розглядає як інститут статус особистості, її соціальні ролі, соціальні класи); 2) інші мають додаткову технічну та матеріальну організацію (парламент, міністерства, профспілки, асоціації [14].

Звідси інституціоналісти підтримують активну роль держави в ринковій економіці на всіх стадіях суспільного виробництва, але розуміють її не в кейнсіанському і не марксистському сенсі, а саме: у процесі безперервної взаємодії господарюючих суб'єктів, що відбувається в таких фазах, як: виробництво, розподіл, обмін та споживання благ, держава повинна здійснювати селекцію інститутів та протидіяти опортуністичній поведінці фірм та індивідів. Водночас, поняття «інститут» безпосередньо пов'язано із системними уявленнями про суспільство, оскільки призначення інституту полягає у виконанні відповідних функцій, що забезпечують життєдіяльність громади в цілому.

Тому інституціональний аналіз економіки обумовлює дослідження в загальносоціальному, суспільному контексті, коли інститути є інтегрованими і взаємозалежними та домінантно впливають на суспільство. Таким чином, інституціональна парадигма в економічній науці формує дослідницьку програму, за якої економіка визначається типом суспільства та наявністю історично стійких інституціональних механізмів, що забезпечують функціонування економіки та суспільства в цілому. Звідси наукові завдання економічного аналізу першочергово полягають у тому, щоб емпірично виявити, описати відповідні інституціональні чинники та визначити перспективи їхнього розвитку.

Інституційна структура світового господарства на всіх її рівнях, так само, як і окремого національного господарства має безпосереднє значення для формування

організаційних форм ведення економічної діяльності та темпів економічного зростання в країні. Головні аргументи на користь такого твердження можна викласти у таких положеннях:

- ✦ економічні інститути безпосередньо впливають на економічне зростання, оскільки вони формують систему мотивацій ключових економічних акторів у суспільстві: сприяють інвестуванню у людський та інтелектуальний капітал, інновації, організацію виробничого процесу тощо. Великого значення для ведення економічної діяльності набувають географічні та культурологічні фактори, які також є основою міждержавних відмінностей у побудові інституційної структури суспільства, а отже, агрегованих темпів економічного зростання, розподілу ресурсів, економічного багатства;
- ✦ економічні інститути є ендогенними за своєю природою та виражають колективний вибір суспільства. Але керуючись індивідуальним вибором, різні економічні інститути можуть призвести до нерівномірного розподілу ресурсів, які здатний зніщувати конфлікт у суспільстві. У даному випадку перевагу матимуть ті індивіди або групи індивідів, інституційний вибір яких підтриманий політично владою;
- ✦ політичні інститути також мають ендогенний характер, вони повільно змінюються протягом тривалого періоду часу. Економічні результати країни безпосередньо залежать як від її політичного устрою, так і від індивідів, котрі фактично володіють політичною владою й приймають політичні рішення. Політичні інститути мають як прямий, так і непрямий вплив на прийняття і застосування економічних заходів в країні. Прямий вплив виявляється очевидним. Якщо політична влада країни зосереджена в руках однієї особи або невеликої групи людей, то внаслідок монополії на владу є достатньо важким завданням забезпечити функціонування економічних інститутів, які гарантують захист прав приватної власності, оптимальний розподіл ресурсів, однакові можливості для населення країни в користуванні суспільними благами [15].

ВИСНОВКИ

У сьогоденній економічній науці під сутністю інституції розуміють певні звички та звичаї, ментальний порядок у суспільстві, неписані правила, що формуються від мікрорівня, а поняття «інститут» розглядають як процес закріплення звичаїв і звичок на макрорівні у формі права й організації. В аграрній сфері інститути мають значно більший вплив, ніж в інших секторах економіки, через окрему ментальність сільського населення. У центрі цієї ментальності є взаємозв'язок людини та землі, який формувался протягом століть. На жаль, в останні роки проблеми в даному ланцюжку в Україні значно посилились. Усе більше дає знати відрив простих мешканців від землі, її долі. Значне розширення агрохолдингів

призводить до занепаду соціальної сфери села, підвищення рівня безробіття, самозанятості населення. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Чухно А. А.** Інституціонально-інформаційна економіка : підручник / А. А. Чухно, П. М. Леоненко, П. І. Юхименко ; за ред. А. А. Чухно. – К. : Знання, 2010. – 688 с.

2. **Тітаренко Г. Б.** Інституційні чинники розвитку національної інноваційної системи України: проблеми методології / Г. Б. Тітаренко // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2013. – № 1. – С. 110 – 115.

3. **Кузьминов Я. И.** Курс институциональной экономики. Гл. 2 / Я. И. Кузьминов, К. А. Бендукидзе, М. М. Юдкевич. – М. : ГУ-ВШЭ, 2006.

4. **Ostrom E.** An agenda for the study of institutions / E. Ostrom // *Public Choice*. – 1986. – Vol. 48. – No. 1. – P. 3 – 26.

5. **Норт Д.** Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт. – М. : Начала, 1997.

6. **Schotter A.** the Economic Theory of Social Institutions / A. Schotter. – Cambridge : Cambridge University Press, 1981.

7. **Greif A.** Economic History and Game Theory / A. Greif // A Survey Stanford Working Paper, 1996.

8. **Веблен Т.** Теория праздного класса / Т. Веблен. – М., 1984. – С. 202.

9. **Бедрина Е.** Введение в экономическую теорию / Е. Бедрина, О. Козлова, Т. Саламатова, А. Тонегин. – Екатеринбург : УГТУ-УПИ, 2009. – 212 с.

10. **Кейнс Дж. М.** Общая теория занятости, процента и денег. Серия «Классики экономической науки – XX век» / Дж. М. Кейнс. – М. : Гели- Гелиос АРВ, 2002. – 352 с.

11. **Одягайло Б.** Генеза та глобалізаційна адаптивність економічної системи (інституціональний підхід) / Б. Одягайло. – Л. : Магнолія плюс, 2006. – 376 с.

12. **Sargent T.** Evolution and Intelligent Design / T. Sargent // *American Economic Review*. – 2008. – Vol. 98. – № 1. – P. 5 – 37.

13. **Стиглиц Дж.** Информация и изменение парадигмы экономической теории / Дж. Стиглиц // ЭКОВЕСТ. – 2003. – № 3 (Вип. 3). – С. 336 – 421.

14. **Дюверже М.** Основні підходи до дослідження політичних інститутів / М. Дюверже, М. Прело [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://djerelo.com/politology/129-suchasna-zarubizhna-politologia/7969-50-osnovni-pidhody-do-doslidzhennya-politychnyh-instytutiv-mdyuverzhe-mprelo>

15. **Acemoglu D.** Institutions as the Fundamental Cause of Long-Run Growth / D. Acemoglu, S. Johnson and J. Robinson // NBER Working Paper. – No. 10481. – May 2004. – P. 11.

REFERENCES

Acemoglu, D., Johnson, S., and Robinson, J. "Institutions as the Fundamental Cause of Long-Run Growth". *NBER Working Paper*, no. 10481 (2004).

Bedrina, E. et al. *Vvedenie v ekonomicheskuiu teoriiu* [Introduction to economic theory]. Ekaterinburg: UGTU-UPI, 2009.

Chukhno, A. A., Leonenko, P. M., and Yukhymenko, P. I. *Institutsionalno-informatsiina ekonomika* [Institutional and information economy]. Kyiv: Znannia, 2010.

Diuverzhe, M., and Prelo, M. "Osnovni pidkhody do doslidzhennia politychnykh instytutiv" [Basic approaches to the study of political institutions]. <http://djerelo.com/politology/129-suchasna-zarubizhna-politologia/7969-50-osnovni-pidhody-do-doslidzhennya-politychnyh-instytutiv-mdyuverzhe-mprelo>

Greif, A. *Economic History and Game Theory: A Survey Stanford Working Paper*, 1996.

Keyns, Dzh. M. *Obshchaia teoriia zaniatosti, protsenta i deneg* [The General Theory of Employment, Interest and Money]. Moscow: Geli- Gelios ARV, 2002.

Kuzminov, Ya. I., Bendukidze, K. A., and Yudkevich, M. M. *Kurs institutsionalnoy ekonomiki* [Course of Institutional Economics]. Moscow: GU-VShE, 2006.

Nort, D. *Instituty, institutsionalnye izmeneniia i funktsionirovanie ekonomiki* [Institutions, Institutional Change and Economic Performance]. Moscow: Nachala, 1997.

Odiahailo, B. *Heneza ta hlobalizatsiina adaptivnist ekonomichnoi systemy (instyutsionalnyi pidkhid)* [Genesis of globalization and adaptability of the economic system (institutional approach)]. Lviv: Mahnoliia plus, 2006.

Ostrom, E. "An agenda for the study of institutions". *Public Choice*, vol. 48, no. 1 (1986): 3-26.

Sargent, T. "Evolution and Intelligent Design". *American Economic Review*, vol. 98, no. 1 (2008): 5-37.

Stiglits, Dzh. "Informatsiia i izmenenie paradigmy ekonomicheskoy teorii" [Information and paradigm shift of economic theory]. *EKOVEST*, vol. 3, no. 3 (2003): 336-421.

Schotter, A. *The Economic Theory of Social Institutions*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981.

Titarenko, H. B. "Instyutsiini chynnyky rozvytku natsionalnoi innovatsiinoi systemy Ukrainy: problemy metodolohii" [Institutional factors of national innovation system of Ukraine: problems of methodology]. *Visnyk SumDU. Serii "Ekonomika"*, no. 1 (2013): 110-115.

Veblen, T. *Teoriia prazdnogo klassa* [Theory of the Leisure Class]. Moscow, 1984.